

Ох (народна казка) (скорочено)

Автор Невідомий

Колись давно жив бідний чоловік із дружиною, і був у них один-єдиний син. Та син той був такий ледачий, що геть нічого не робив, тільки на печі вилежувався. Батьки сумували, бо хлопець виріс великий, а до праці не брався ні в яку. Віддавали його у науку до майстрів, та марно — всюди він тікав назад на піч. Нарешті батько вирішив узяти сина і відвести світ за очі, щоб найняти у чужі люди на службу – може, там його навчать розуму.

Повів батько сина далеко-далеко. Ідуть вони через темний-претемний ліс. Утомився чоловік, сів на обгорілий пеньок відпочити та й тяжко зітхнув: "Ох, як же я стомився!" Раптом з-під пенька виліз маленький зморщений дідок із довгою зеленою бородою. То був лісовий цар Ох, якого приманило батькове зітхання. "Чого тобі треба від мене?" – питає він. Здивований чоловік відповів, що шукає для сина службу. Ох каже: "Віддай хлопця мені. Нехай рік у мене послужить, а за рік приходить. Якщо впізнаєш його – забереш, а ні – залишиться ще на рік". Батько, хоч і з острахом, погодився. Потисли вони руки, і чоловік пішов додому, а Ох забрав парубка.

Привів Ох хлопця до свого підземного лісового царства. Там стояла маленька зелена хатинка. Нагодував його лісовик і наказав рубати дрова. Але ледачий наймит замість роботи ліг спати просто на оберемку дров. Розлютився Ох: підпалив він дрова разом із хлопцем, спалив його до попелу. Потім зібрав жаринку, окропив живою водою – і хлопець ожив, уже бадьоріший ніж був. Наказав Ох знову працювати, та той знов за своє – спить. Ох спалив юнака вдруге і знову воскресив. І втретє так учинив – тоді з ледаря відродився гарний та моторний парубок, якого годі й впізнати.

Минув рік служби. Прийшов батько по сина. Ох зустрів його та каже: "Впізнавай, де твій син". Насипав він на землю проса – і з різних боків набігло безліч півнів. Дивився батько, придивлявся, та не розпізнав серед них свого сина, бо всі півники як один. Засмучений, повернувся він ні з чим. Ще через рік батько знов з'явився. Цього разу Ох завів його до кошари, де було повно баранів, і знову загадка: знайди, мовляв, сина. Але й барани всі однакові – не впорався чоловік, вернувся додому у відчаї.

На третій рік дорогою до лісу батько зустрів старенького діда, геть білого з виду. "Куди йдеш, чоловіче?" – спитав той. Дізнавшись про батькову біду, дід дав добру раду: "Як побачиш зграю голубів, придивися: всі будуть клювати зерно, а один сяде осторонь і тільки пір'ячко чиститиме – то і є твій син". Подякував чоловік і пішов далі. Коли Ох утретє повів його на випробування, то висипав мірку пшениці й скликав силу-силенну голубів. Птахи жадібно клювали зерно, тільки один голубок під грушею сидить, надувшись, та пір'я перебирає. "Ось мій син!" – вигукнув тоді батько. Ох неохоче визнав правду і відпустив парубка. Голуб обернувся назад на хлопця – тепер дужого, вродливого – і батько з сином радісно обнялися.

Повертаючись додому, батько журився, що за три роки син нічого не заробив, і

йтимуть вони з порожніми руками. Та син усміхнувся: "Не журіться, тату. Я дещо вмію – тепер розбагатіємо". По дорозі він проявив свою хитрість і чудесний хист обертатися на звірів та птахів. Спершу трапилося панське полювання на лисиць. Парубок перекинувся прудким хортом, наздогнав і впіймав хитру лисицю, яку не могли здолати панські собаки. Пани погодилися заплатити триста рублів за чудового хорта, взявши його без ланцюга. Як тільки пани відволіклися, хорт майнув у кущі і знову став парубком — так син повернувся до батька, а гроші лишилися в них. Далі вони зустріли іншого пана з ловчим соколом, що полював на перепілку. Хлопець обернувся соколом, впіймав ту прудку перепілку і пани дали за нього триста рублів, узявши без шапочки. Звісно, невдовзі сокіл утік і повернувся до батька людиною. Так хитрий син приніс їм шістсот рублів, і гроші ті залишилися при них.

Нарешті парубок мовив батькові: "На ярмарку я стану гнедим конем – можете виручити за мене і тисячу, тільки уздечку собі залиште". Так і сталося: на базарі всі дивувалися з пречудового коня, і сліпуватий циган-одноокий торгувався, та зрештою дав тисячу рублів, але наполіг, щоб уздечка дісталась йому. Батько, спокусившись грошима, необачно поступився. Тільки-но угода відбулася, циган (а це ж був перекинений Ох) скочив на коня і помчав геть, аж курява стала: враз домчав до лісового царства.

Пригнав Ох коня-диво до свого двору, радіючи, що впіймав утікача. Опівдні повів він коня до річки напувати. Та кінь лише торкнувся води губами – в одну мить обернувся дрібною рибкою-окунцем і шубовств у воду! Ох тоді обернувся щукою і кинувся навздогін. Ганявся він по всій річці, але окунець був прудкий: щоразу наставляв колючі плавці, не даючись щуці схопити себе. Жодні хитрощі не допомогли – щука не змогла проковтнути окуня, і той утік далеко вниз по воді.

Далеко по течії окунець вистрибнув на бережок, де саме царівна, дочка місцевого царя, полоскала полотна. В ту ж мить рибка обернулася на прекрасний золотий перстень з ясним гранатовим каменем. Царівна з радощів підняла перстень і понесла до палацу – хвалитися батькам. За якийсь час до царя прибув старий купець (то Ох перевтілювався), що скаржився на свою втрату: "Віз я, – каже, – своєму цареві дорогий перстень, та впустив його у річку. Може, знайдена пропажа?". Цар покликав доньку, і та показала свою знахідку. Купець вклонився і почав благодіяти повернути перстень, бо інакше йому голови не знести. Але царівна була так зачарована каблучкою, що віддавати її не хотіла. Цар теж умовляв доньку віддати пропажу, та дарма. Розгнівалася царівна і кинула перстень об підлогу: "Нехай же він не дістанеться нікому!"

У ту ж мить перстень розсипався тисячами дрібних крупинок пшона, що покотилися по всій залі. Ох миттю перекинувся півнем і ну клювати те пшоно. Дзьобав, дзьобав – усе видне зерно поїв, аж навіть смітинки не лишилося... Тільки однією пшонинкою він не встиг поживитися: та закотилася далеко під лаву, куди півень не заглянув. Наївшись, півень змахнув крилами та вилетів геть у відкрите вікно – певний, що знову здолав парубка. А як тільки Ох щез, з-під лави викотилося цілісіньке золотисте зернятко пшона та й обернулося назад на молодого чоловіка.

У палаці всі очі витріщили – нізвідки з'явився вродливий парубок! Царівна аж сяяла: впізнала вона того самого юнака і відразу впала йому в обійми. Вона заявила батькам, що лише за цього героя вийде заміж. Цар хоч і не хотів віддавати дочку за простолюдина, та врешті погодився, бачачи, що інакше дівчина не матиме щастя. Відгуляли пишне весілля на все царство. Так парубок, який колись був найбільшим ледащо, одружився з царівною і зажив у славі та достатку. А лихий Ох більше їх не турбував. Ось і казці кінець, а хто слухав – молодець!